

Gospodar in gospodinja

LETO 1936

20. MAJA

STEV. 21

Ameriški kapar

K neštetim zajedalcem našega sadnega drevja se je v zadnjih letih pridružil še nov sovražnik, ki je pa bolj nevaren nego katerikoli drugi iz rodu žuželk. Je to kapar San José (izgovori San Džoze!); mi mu bomo rekli kratko ameriški kapar, ker smo ga dobili iz Amerike, kakor še mnogo drugih zajedalcev naših kulturnih rastlin.

Ameriški kapar je podoben drugim nam že znanim, pa vendar ne tako nevarnim kaparjem (n. pr. češpljevemu kaparju). Ves svet se ga boji zlasti zaradi tega, ker se silno hitro razmnožuje in ogroža vse sadne rastline, napada pa tudi gozdno in razno drugo drevje in grmovje. Za nas je pa še zato posebno nevaren, ker se najraje naseljuje po jablanah, ki so za nas najvažnejše sadno plemo. V ugodnih razmerah ima na leto pet ali še več rodov, tako, da se naleže od ene same prvotne samice od pomladi do jeseni že eno milijardo potomcev. Ni torej čudno, ako pokrivajo veje in vejice kar na debelo in ugonobe drevo v par letih popolnoma.

Kaparjeve samice prežive zimo v varnem zavetju pod kopicami. Maja meseca se začne razmnoževanje. Zrele samice začno leči žive ličinke, ki po komaj četrtilimimetra dolge in eno desetnko milimetra široke, torej tako majhne, da jih z golim očesom jedva opazimo. Te ličinke si kmalu poiščejo pripravno mesto na drevesu, kjer se s svojim krepkim rilcem vsesajo v lub. Kmalu nato začne ličinka izločevati na hrbtu voščeno tvarino, iz katere nastane kapica ali ščit, odtod kapar ali ščitasta uš. Ko se dvakrat levi, je dorasla; vsa preobrazba traja 30 do 40 dni. Sedaj začno samice zlagati zopet žive ličinke po 9 do 10 na dan — vsega kakih 400 mladičev. Samci so krilati in se lahko spreletavajo z drevesa na drevo.

Ameriški kapar se širi, kakor drugi njegovi sorodniki iz rodu kaparjev, na razne načine. Na enem in istem drevesu se razširi sam, ker ličinke nekaj časa

lazijo po vejah, ko iščejo pripravnega mesta za izsesavanje. Na daljavo se pa širi največ z drevjem, ki se razpošilja iz drevesnic križem sveta. Prav lahko se raznese tudi s sadjem. Na sadju v shrambi so našli še čez več mesecev življenja zmožne kaparje. Tudi veter, ptice in druge živali prenašajo ličinke z drevesa na drevo, iz sadovnjaka na sadovnjak.

Kolikor se je doslej dognalo, je ameriški kapar omejen na topli in zmerni podnebni pas. V mrzlejšem podnebju se ne more zdržati in širiti. Danes je razširjen že skoraj po vseh delih sveta. Evropa se mu je dolgo upirala. Danes pa najbrže ni nobene države, kjer bi ga še ne bilo. V naši državi se je pojavil šele pred par leti; zanesli so ga bržčas že mnogo prej. Do letošnjega leta je bila naša banovina obvarovana pred njim. Minulo pomlad pa se je pojavil že tu in tam, zanesen iz Hrvaške, ki ga je dobila z juga.

Za preprostega sadjarja je predvsem važno dvoje: Kako zajedavca spoznati in kako se boriti z njim.

Ameriškega kaparja je težavno zaslediti samo prav izpočetka, ko se šele pojavi. Ko se pa količkaj razširi, ga pazljiv sadjar lahko opazi, če že ne drugače, vsaj na hiranju drevja in v zastoju rasti in končno tudi na suhih vejah ali celih drevesih. Najprej je treba kaparja iskati na jablanah, ker teh se loti pred vsemi drugimi plemeni. Posebno lahko ga opazimo na mlajših jablanah, ki imajo gladko svetlo lubje. Napadena mesta spremene barvo na ta način, da pordeče. Okrog vsakega kaparja vidimo rdeč obroček; na tistih mestih, kjer so kapice odpadle, so pa rdečkaste lise ali pege. Veje, ki so močno zasedene, zastanejo v rasti in se začno sušiti. Na zanemarjenem drevju se kapar hitro in tako močno zaplodi, da so veje in vejice pokrite na debelo s kaparji. Značilno za tega kaparja je tudi to, da se rad naseli na liste in plodove. Posebno se nanizajo vzdolž ob glavnem listnem žilju, na plodovih pa ob peclju,

mubi in v kakih drugih udrtinah. Kapice odraslih samic so okroglaste, zelo ploščate pepelnato sive barve in imajo v premeru 1 in pol do 2 mm. Ako kapico z iglo privzdignemo, vidimo pod njim citronsko rumeno uš, ki se drži lubja. Same uši brez kapic merijo podolgem 0.25 do največ 1.20 mm, povprek pa komaj 0.12 do največ 0.75 mm. Kdor ima pri rokah povečalno steklo, bo brez težave lahko ugotovil ali ima oprivati z ameriškim kaparjem ali s kakim drugim njegovim sorodnikom. Ako smo pa količkej v dvomu, pa pošljimo vejico s kaparji dobro spravljeno v primerni škatlici na kmetijsko poskusno in kontrolno postajo v Ljubljani, Tyrševa cesta.

Sedaj bi nam bilo še na kratko pjasiti kako se je boriti s tem nevarnim zajedavcem, ki ogroža naše sadno drevje.

Kr. banska uprava je izdala že minulo jesen za zatiranje ameriškega kaparja tale navodila:

1. Vsa drevesa, za katera se ugotovi, da so okužena z amerišim kaparjem, se morajo posekati, razžagati, politi s petrolejem in sežgati. Na ta način je uničiti vse, tudi najmanjše vejice.

2. Vse drevje v bližini okuženih ali sumljivih dreves moramo temeljito poškopiti in sicer:

a) pozimi z 8% (koščičasto sadje) oziroma 10% (drugo drevje) raztopimo drevesnega karbolineja (n. pr. arborina).

b) zgodaj spomladi (tik pred brstenjem z razredčeno žvepleno-apneno brozgo in sicer na 1 del brozge 3 dele vode.

c) večkrat med letom z raztopino tobačnega izvlečka (2 kg) in mazavega mila (pol kg na 100 litrov vode). Poletno škropljenje je treba vsakih 4 do 5 tednov ponoviti. Razen sadnega drevja treba škropiti tudi drugo vrtno rastlinje in grmovje, vrtnice itd.

3. Vsak sumljiv slučaj je naznaniti občini, srezkemu načelstvu, kmetijskemu referentu, kmetijskemu oddelku banske uprave v Ljubljani ali kmetijski poskusni in kontrolni postaji v Ljubljani. Priložiti je nekaj vejic od sumljivega drevesa.

4. Pri nakupu drevesa iz drevesnic je vedno zahtevati potrdilo, da so nasadi pregledani in zdravi. Od neznanih prodajalcev naj se drevje ne kupuje. H.

Pravočasna košnja

Prihaja čas, ko bomo začeli travnike kositi in seno sušiti. Bog daj, da bi bilo obilo pridelka in ugodno vreme za spravljanje krme! Zakaj, od pridelka naših travnikov je v največji meri odvisen uspeh v živinoreji za dobo celega leta.

Če hočemo pridelati res kakovostno seno, ne smemo pozabiti, da je treba travo kositi čim prej, to je najpozneje tedaj, ko začne cvesti.

Čim bolj trave dozorevajo, tem bolj zaleseniijo. Seno s pozno košenega »zrelega« travnika nima mnogo več vrednosti nego navadna slama. Mlada trava in vse ostale krmske rastline vsebujejo pred cvetenjem in v času cvetenja mnogo več lahko prebavljivih hranilnih snovi in zaležejo čisto drugače nego stara, slamnata krma. To je posebno važno vedeti v današnjih časih, ko na nakup in pokladanje močnih krmil ni mogoče misliti. Računajo, da je seno od zgodaj pokošenih travnikov ravno dvakrat toliko vredno, kakor ono pozno košenih.

Čeprav pridelamo ob pozni košnji po količini morda res nekoliko več krme, je ta vendar puhla in prazna in zato manj-

vredna. Končno pa moramo upoštevati tudi to, da po zgodnji košnji lahko pričakujemo znatno večji pridelek pri otavi. Nikdar pa ne moremo z večjo količino sena nadomestiti tega, kar smo izgubili s pozno košnjo na kakovosti.

Letos je radi zgodnje pomladi vse rastlinstvo že jako lepo razvito. Zato s košnjo prav nič ne odlašajmo, ako hočemo pridelati tečno, domačo krmo za našo živino.

Ne bojmo se, da bi naši travniki radi zgodnje košnje prehitro opešali. Baš nasprotno je res. Trave na zgodaj košenem travniku hitro iznova poženejo in se močno obrastejo: ruša se sklene in zgosti. Na pozno košenem se ruša redči, širijo pa se najrazličnejši travniški pleveli, to so zlasti raznobarvne cvetlice, ki so morda v veselje ljubitelju narave, pomenijo pa občutno gospodarsko škodo za kmeta.

Če nam travnik peša, ga s pozno košnjo ne bomo popravili; izboljšati se da le s pravilnim gnojenjem in obdelovanjem, če treba, tudi s podsetvijo travnih in deteljnih semen.

Zatiranje krompirjeve plesni

Letošnja spomlad je zelo mokra; ako bo šlo tako dalje je zelo verjetno, da bodo napadale krompir razne bolezní v mnogo večji meri kot pa v suhih letih. — Različne bolezní znatno vplivajo na zmanjšanje pridelka obenem pa trpi pri tem tudi kakovost krompirja samega. Neeobhodno je potrebno, da spoznamo vsaj najglavnejše in najbolj nevarne bolezní katere se pojavljajo na krompirju; ako jih poznamo, potem vemo kakšne mere je treba podvzeti, da jih preprečimo oziroma vsaj omejimo. Med zelo poznane bolezní spada krompirjeva plesen; pri nas nastopa zelo pogosto in povzročá znatno škodo.

Krompirjeva plesen se pojavi večkrat že za časa cvetenja, včasih pa pozneje in sicer meseca julija ali pa šele avgusta: čim prej se pojavi, tem večjo škodo napravi na krompirju. Zlasti velikansko škodo povzročí krompirjeva plesen v mokrih letih ko je soparno vreme, posebno če pogosto nastopajo nalivi in nato hitro posije solnce. Imenovana bolezen napada krompirjeve liste na podoben način kakor peronospora trto. Povzročá jo posebna plesnobna glivica. Trosi te plesnobne glivice okužijo liste, se na njih razvijejo, prodrejo v staničje lista in tvorijo male pege. Na krompirjevih listih se pojavijo najprej rjave, pozneje pa črne lise, katere se večkrat tako hitro širijo, da postane v kratkem času vse listje črno, nato pa odpade. Ako napaden list natančno pregledamo, vidimo, da je tam kjer je najprej nastala črna lisa, na spodnji strani lista siva prevlaka; če je vreme vlažno in toplo se ta bolezen ne navadno hitro širi in v kratkem času je napadena od je vsa njiva. Trosi te plesnobne glivice rabijo za kalenje in premikanje predvsem zadosti vlage in toplote; zato jim je tako vreme zelo po godu. Krompirjeva plesen napade liste, pozneje pa tudi steblovje. V listih se tvori v prvi vrsti škrob, ki se nabira potem v gomoljih; če so pa listi napadeni od te bolezní, potem ne morejo vršiti svoje naloge tako kot treba in pridelek krompirja je vsled tega zelo majhen. Redka so leta da bi se ta bolezen sploh ne pojavila; gotovo pa je to, da je v suhih letih škoda mnogo manjša kot pa v vlažnih.

Krompirjeva plesen pa ne napada samo listov, temveč tudi gomolje; iz listov in steblovja prodre glivica v gomolje, kateri potem zbolijo, na drugi glivičnih boleznih. Krompir ki ga je napadla plesen zelo rad gnije. Na gomoljih se pojavijo rjave in črne lise ki segajo različno globoko v meso. Gomolji začnejo gniti že na njivi, včasih pa šele pozneje v kleti. Nekateri gomolji, ki so bili napadeni od plesnobne glivice, ostanejo na videz zdravi in ne gnijejo. Kljub temu pa nosijo v sebi kali bolezní in jo prenašajo navadno na drugo leto. Pri izkopavanju krompirja moramo odstraniti vse slabe gomolje in pa take, ki so količkaj sumljivi. — Nekatere vrste krompirja so za plesen veliko bolj občutljive kot pa druge. Na zgodnjih vrstah povzročí krompirjeva plesen večjo škodo kot pa na poznih. Vrste s tanko, belo kožo gomoljev in manjšo vsebino škroba so bolj občutljive, kakor pa one z debelejšo, barvano kožo in z višjim odstotkom škroba.

Da bolezen čim bolj omejimo, se moramo izogibati preobilnega gnojenja z svežim hlevskim gnojem in dušikom; saditi moramo samo take vrste krompirja, ki so odporne in zdrave. Krompir moramo saditi samo na suhih zemljiščih in nikdar na mokrih.

Kot dobro preizkušeno in zanesljivo sredstvo proti krompirjevi plesni se je izkazalo škropljenje z bakreno-apneno brozgo, katero pripravimo na sledeči način:

V 50 litrih vode raztopimo 1—1.5 kg modre galice; v drugo posodo pa damo isto tako na 50 litrov vode 2 kg živega apna in dobimo na ta način apneno mleko, katero vlivamo med neprestanim mešanjem v raztopino modre galice. S tem je proti krompirjevi plesni potrebno škropivo gotovo.

Apno ima v bakrenoapnjeni brozgi nalogo, da otopi kislino in da podeli brozgi večjo sprijemnost z listi, ker bi drugače tekočina prehitro odtekla z listov. Z bakrenoapneno brozgo uničimo na krompirjevih listih glivice in tako preprečimo kalenje trosov. — Za škropljenje se poslužujemo navadne trtne škropilnice. Škropljenje mora biti pravilno in pravočasno; začeti moramo takoj, ko smo opazili prve sledove plesni. Ako bakrenoapnena brozga delj časa stoji, izgubi svojo sprijemnost; zato jo pripravimo vedno samo to-

liko, kolikor jo takoj porabimo. Škropiti moramo vedno le ob suhem vremenu; paziti moramo, da naškropimo vse listje zlasti temeljito pa spodnji del listov. V slučaju, da bi nastopilo takoj za škropljenjem deževno vreme in bi spral dež raztopino z listov, moramo takoj nato ponovno škropiti. Prvič škropimo meseca junija po osipanju krompirja; drugo škropljenje sledi tri do štiri tedne pozneje. V

deževnih letih, ko se ta bolezen močno pojavlja, pa je potrebno tudi tretje škropljenje, in sicer v mesecu avgustu.

Ako bomo pravočasno škropili, bo bakrenoapnena brozga gotovo dobro učinkovala. Škoda, ki jo povzroča krompirjeva plesen, je vedno znatno večja, kot pa majhen izdatek za modro galico; vsled tega se škropljenje krompirja vedno dobro izplača. Č.

Važnost zelene krme za našo živinorejo

V onih krajih, kjer prevladuje večinoma živinoreja, je zelena krma velikega pomena, posebno pride do veljave v spomladanskih in poletnih mesecih. — Seno je dostikrat slabe kakovosti in ga navadno že zgodaj spomladi primanjkuje; prav v izraziti meri takrat, če je bila prejšnje leto močna suša in smo imeli vsled tega slab pridelek sena in otave. Le prerado se dogaja, da mora kmetovalec prodajati svojo živino pod ceno, ker je nima s čim krmiti; da to do gotove meje preprečimo, je treba polagati na vzgajanje raznih krmskih rastlin več važnosti. Za živino moramo imeti na razpolago vedno zadostne količine dovolj težne krme.

Zelena krma deluje na živino zelo ugodno, ker je tečna in lahko prebavljiva. Za živali, ki so večinoma le v nlevu, je zelo krepilna in zdrava. K zeleni krmi prištevamo vse one krmске rastline, ki jih pokosimo in pokrmimo zelene, ne da bi jih sploh posušili. Značilno za vsa zelena krmila je to, da so zelo vodena, večsih vsebujejo celo 80—90% vode; to se pravi, da je v 100 kg zelene krme večkrat 80—90 kg vode. Ker vsebujejo tolike množine vode, so tudi sočna. Najvažnejše rastline za zeleno krmo so razne trave in žitne vrste, v kolikor iste pridelujemo za zeleno krmiljenje; dalje razne detelje, kakor lucerna in rdeča detelja. Omeniti moramo tudi grašico in esparzeto; prav tako važna je tudi zelena koruza.

Zemljišče, na katerem pridelujemo zeleno krmo, mora biti dobro pripravljeno in zadosti gnojeno; kolobarjenje mora biti pravilno. Za časa rasti je treba krmске rastline primerno oskrbovati. Kakovost zelene krme je v veliki meri odvisna od časa košnje. Najbolje je, da jih kosimo tik, predno začnejo cveteti; žita pa kosi-

mo za zeleno krmo prej ko gredo v klasje. Takrat nam dajo krmске rastline že zadosten pridelek in so še dobro in lahko prebavljive. Ko preidejo v polno cvetje, zgubijo takoj mnogo na svoji hranilni vrednosti in so mnogo težje prebavljive. Odstotek dragocenih beljakovin pade, medtem pa se viša odstotek težko prebavljive vlaknine; rastline postanejo trdo-steblaste in so manj redilne, nego pred razcvetenjem.

Najboljša zelena krma je mešanica raznih detelj in trav. Detelje vsebujejo več redilnih snovi kot pa trave; v detelji je poleg drugih redilnih snovi tudi mnogo beljakovin. Ako krmimo samo mlado deteljo, sprejme živina v svoje telo več beljakovin, kakor pa jih more izrabiti; vsled tega nastopi pogosto nevarno napenjanje živine. Zato ni priporočljivo, da krmimo živini samo deteljo, ampak jo moramo vedno mešati z raznimi travami; ravno tako je dobro mešati med deteljo zrezano slamo ali pa slabše seno. Zeleno krmo zelo dobre kakovosti daje tudi mešanica grašice in ovsca.

Kot mora vsebovati seno in otava vse za živino potrebne hranilne snovi, prav isto velja za zeleno krmo. Detelje, grašica, razne trave in žitne vrste, nam nudijo vedno dovolj redilne zelene krme; za zeleno koruzo pa to ne velja. Živina jo sicer rada uživa, ker je v njej precej sladkorja, toda primanjkuje pa ji beljakovin. Zato moramo dodajati vedno tudi deteljo ali pa lucerno.

Zeleno krmo kosimo zjutraj, ko je izginila rosa, in proti večeru, še predno se orosi. Živini moramo pokladati vedno le svežo krmo. Doma jo hranimo v hladnem senčnem prostoru v rahlih, ped visokih plasteh.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Domač zajec v obari. Ko sem domačega zajca potegnila iz kože mu oberem vrhne kožice in ga pustim pol ure v mrzli vodi. Potem zrežem meso na kosčke, denem v lonec ter zalijem z mrzlo vodo. Za duh in dober okus pridenem malo korenja, koreninico petršilja, vejico zelene, vejico majarona, odrezek limonine lupine in par debelih na velike kosčke zrezanih krompirjev. Vodo osolim in pustim toliko časa vre, da se meso in dodatki zmehčajo. Nato pridenem razredčeno svetlorjavo prežgane, ki sem ga napravila iz šestih dkg masti, dveh žlic moke in ene pesti drobtin. Ko obara še nekaj minut vre, jo po okusu okisam in dam na mizo. Kot pridatek mi služijo testenine ali široki rezanci. Tudi ajdovi ali koruzni žganci se priležejo.

Pražen zajec s papriko. Oprano zajčevo meso narežem na kose. Te kose denem v kozico, v kateri sem stopila na kocke zrezano suho slanino in zarumenila precej drobno sesekljane čebule. Ko je čebula zarumenjena, pridenem noževo konic paprike in kose mesa. To pražim toliko časa, da se sok posuši, nakar potrem s moko. Ko je moka zarumenjena, zalijem z juho ali kropom. Ko omaka nekaj časa vre, je pripravljena za na mizo. Jed lahko tudi zboljšam s pridevkom ene ali dveh žlic kisle smetane.

Sirove rezine. Stare žemlje razrežem na prst debele rezine. Posamezne kose namočim v raztepenem jajcu in osušim v na-

ribanem parmezan siru, pomešanem z drobtinicami. Drobčinic in sira naj bo enaka mera. Tako osušene rezine ocrem na masti ali maslu. Ko so na obeh straneh zarumenele, jih poberem iz posode in potrem s parmezan sirom. Rezine dam na mizo s solato ali kako drugo prikuho.

Ocvrto meso mladega zajca. Kose zajčevega mesa operem, nasolim, povaljam v moki, namočim v raztepenem jajcu, osušim v drobtinah in ocrem na masti.

Mezгинi hlebčki. Testo napravim iz dvajset dkg moke, dvanajst dkg surovega masla, pet dkg sladkorja in enega rumenjaka. Dobro ugnjeteno testo razdelim na petindvajset enakih kosčkov. Te kosčke v dlani lepo zaokrožim. Sredino pritisnem s prstom, da zobljukujem jamico. Zgornji del hlebčkov pomočim v raztepenem jajcu, pomakam v mešanico sladkorja in dobro sesekljanih lešnikov, pokladam na namazano pekačo in spečem v srednjetroči pečici. Pečenim napolnim jamice s kakoršnokoli mezgo. Še tople dam na mizo. Dobri so pa tudi mrzli.

Dober čaj iz orehovitih lupin. Posušene orehove lupine zdrobim na drobne kosčke. Kosčke pristavim na vrelo vodo in toliko časa kuham, da se voda rujavkasto pobarva. Ko je voda pobarvana, odlijem tekočino in pridenem poleg sladkorja nekaj kapljic ruma, ali limoninega soka, ali žlico malinovca, ali žlico ali dve vina. Eno pest lupin zadostuje za pet skodelic čaja. Te lupine se še enkrat prekuhajo. Tak čaj je zelo okusen in priporočljiv, ker ugodno upliva na prebavo.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Ljubljanska borza deviz. Promet v devizah na ljubljanski borzi je v minulem tednu znašal 3,6 milj. Din v primeri s 3,8, 14,4, 4,0 in 5,4 milj. Din v prejšnjih tednih. V zasebnem kliringu so bile za devize naslednje povprečne cene: angleški funt 250 Din, ameriški dolar 49,50, nemška marka 12,85, avstrijski šiling 9,20, španska pezeta 6,90, italijanska lira 3,20, grški bon 31 par. — Uradni tečajji so pa povprečno beležili: angleški funt 218,42, ameriški dolar 43,74, holandski goldinar

29,80, nemška marka 17,62, švicarski frank 14,28, belgijski belga 7,45, francoski frank 2,90, češka krona 1,83 Din.

g Naknadna zamenjava tisočakov — »jurjev«. Uradno se obveščajo interese, da bodo počenši z 20. majem 1936 glavna državna blagajna, kakor tudi vse davčne uprave zamenjavale bankovce, katerim je rok za zamenjavo pri Narodni banki potekel 4. maja t. l. To so naslednji bankovci: za 1000 Din (z dodatno tiskano rožeto), izdaja 30. novembra 1920 (tako imenovani »jurjii«), bankovci za 10 Din (rdečkaste barve), izdaja 26. maja 1926 in 10

Din (rdečkasti), izdaja 1. decembra 1929. Pravica za zamenjavo teh bankovcev ne zastara. Za zameno je treba, da predložitelj bankovcev sestavi njih spisek po vrsti, serijo in številko ter ta spisek podpiše s svojim polnim imenom in priimkom ter navede svoj točni naslov. Zamenava teh bankovcev ni podvržena taksi.

Narodna banka ceni, da je teh jurjev še okrog 126 milj. skritih, tezavriranih, ker mislijo nekateri, da so ti več vredni, nego današnji tisočaki. To pa ne odgovarja dejstvu, kajti eni in drugi so enakovredni, le Narodna banka hoče prejšnje izmenjati, ker je bilo v toku veliko ponarejenih. Na to opozarjamo tiste čitatelje »Domoljubac«, ki imajo doma morda še kaj jurjev skritih.

g Abesinski tolar in italijanska lira. Abesinski tolar velja okoli 6 lir (19 Din), italijanska oblast ga hoče razvrednotiti na 5 lir (16 Din). Istočasno namerava zapreti Etiopsko banko, ki ga je doslej izdajala tako, da bi polagoma ta denar izgubil iz prometa.

CENE

g Nazadovanje cen na debelo. V aprilu se je pojavilo popuščanje cen na debelo, kakor sporoča Narodna banka o gibanju tega indeksa. V posameznih skupinah izkazuje indeks cen na debelo na podlagi indeksa 100 iz leta 1926 naslednje spremembe:

	april	marec	april
	1935	1936	1936
rastlinski proizvodi	58,9	80,5	76,3
živina in proizvodi	56,3	55,6	56,5
rudninski proizvodi	78,8	81,1	81,1
industrijski proizv.	65,3	69,7	69,4
skupni indeks	62,9	70,0	69,1
izvozni proizvodi	60,8	65,7	64,6
uvozni proizvodi	68,7	71,3	71,9

Rastlinskim proizvodom so cene moč no padle, manj industrijskim narasle pa cene živini in proizvodov, kar je pripisovati samopomožni akciji kmetov. Vzlic temu je ta indeks v primeri z drugimi najnižji, torej so cene živini še vedno prenižke v primeri z ostalimi cenami. Potrebno bo torej to akcijo nadaljevati, da dosežejo živinorejci tiste cene, ki jim pritičejo v primeri z ostalimi proizvodi. Ta dvig bi koristno vplival na druge gospodarske panoge.

g Žitno tržišče v Novem Sadu. Padec cen žitu se je v minulem tednu ustavil ter tudi promet nekoliko poživil. Pri vagon-

skih dobavah za blago na nakladalni postaji so plačevali za 100 kg naslednje cene: pšenica bačka in sremska 131—133, okolica Sombor in banaška 130—132, bačka ladja Tisa 138—140, bačka ladja Begej 137—139, slavonska 135—137 Din, — Ječmen bački in sremski 64 kg 125—127,50 Din. Koruza bačka, sremska in banaška 99—100 Din. Moka bačka in sremska Og in Ogg 217,50—227,50, št. 2 197,50—207,50, št. 5 177,50—187,50 Din. Otrobi bački 100 do 102, sremski in banaški 98—100 Din.

g Vinsko tržišče v Sloveniji. Vinska kupčija se je nekoliko poživela, toda predvsem s cenejšimi vini od 3—4 Din liter, medtem ko se trgujejo dražja vina od 5 Din le po malem za sproti. Ponudb je precej, povpraševanja pa malo. Belega je več na razpolago kot rdečega. Opaža se pa splošno večje zanimanje za rdeča in črna vina, zato gredo dobra dolenska in bizeljska rdeča rajši v denar. — Vina so se povsod dobro učistila, zlasti ona, ki so sedaj popolnoma pokopela. Žeteti bi le bilo, da bi ga vinogradniki kmalu vnovčili, ker potrebujejo denar za modro galico in drugo. Trta kaže lepo in obeta dober pridelek.

ŽIVINA

g Prašičji sejem v Ptujju 13. t. m. — Tega dne je bil sejem dobro založen in tudi kupčija precej živahna. Dovoz je znašal 96 velikih prašičev in 248 malih za rejo, skupaj 344 ščetinarjev. Od teh so prodali 105 rilcev. Cene so od zadnjega sejma nekoliko poskočile, kar je pripisati živahnemu delovanju Kmetске zveze. Povprečne cene na tem sejmu so bile naslednje: Pršutarji 3,50, debeli prašiči 6—6,50, prašiči za rejo 4,75—5 Din za kg žive teže; mrtva teža 8—8,50 Din. Pujske 6—12 tednov stare so prodajali po kakovosti in starosti od 60—100 Din enega.

RAZNO

g Sedanja dela v hmeljnikih. Največ dela je sedaj pri hmelju s zatiranjem škodljivcev in bolezní. Tako se že pojavljajo bolhači, ki grizejo mlade poganjke in povzročajo občutno škodo. Proti njim so začeli uporabljati strupeni temni prah tenolho, ki bolhača umori. Trosi se ga z razpršilcem. Proti rdečemu pajku služi škropljenje z erisitom. — Še več dela povzročajo glivične bolezní, zlasti peronospora, proti kateri škropimo z galično-apneno

brozgo. V novejšem času se poslužujejo tudi burgundske brozge, t. j. mešanice galice s sodo. Tudi bakreno-apneni prah je dober, ki se ga potrosi z žveplalnikom.

g Stanje hmelja. Rastlina se sicer primerno razvija, potrebuje le dovolj vlage, da bi krepkeje odganjala. Trte so dosegle opore, se že privezujejo in deloma naknadno gnojijo. Dosedaj ni opaziti večjih boleznih in tudi škodljivcev (bolharjev) še ni preveč.

g Zmanjšanje števila trgovcev in obrtnikov. V prvem četrtletju 1936 se je število trgovskih in obrtnih obratov zmanjšalo za 452, kakor poroča Trgov. in obrtna zbornica. Novih prijav trgovskih je bilo 203, odjav 428, torej zmanjšanje za 225; prijav obrtnih 251, odjav 478, zmanjšanje 227. Razmere se začenjajo normalizirati, saj je v primeri s predvojno dobo še vedno veliko preveč trgovin in obrtnikov na sedanje število prebivalstva.

Kmetijski nasveti

Kako naj ravnamo spomladi s kisom, da bo ostal čim dalje dober? Ali naj bo kis v sodu ali v kadi?

Da se kis ne bo pokvaril, je brezdvomno najbolje, da ostane v sodu, kateri mora biti dobro zaprt tako, da nima zrak nikakega dostopa. V kadi vam bi se kis gotovo pokvaril, ker je veliko večja možnost infekcije po bakterijah, ki oksidativno razkrajajo ocetno kislino in jo tekom časa popolnoma uničijo. Ako ima zrak dostop, kot bi bil to slučaj, če bi spravili kis v kad, potem se pojavljajo mikrobe v velikih množinah na površju, ker potrebujejo za svoje razorno delo predvsem zadosti zraka in tako uničujejo kis. Paziti pa morate tudi na to, da je sod, v katerega ste spravili kis, popolaoma čist; čistoča je prvi predpogoj, da se ohrani kis v dobrem stanju.

Kaj je vzrok, da na travniku, na katerem ste napeljali cestno blato, raste mah?

Na travniku, na katerem ste napeljali cestno blato, so prvo in drugo leto zelo lepo rastle trave in detelje, sedaj, tretje leto, pa se je začel pojavljati mah.

Za vsako zemljišče, kjer začne rasti mah, je to znamenje, da je dotično zemljišče zelo izčrpano in da mu primanjkuje hranilne snovi. Kot vse ostale rastline, tako potrebujejo tudi razne trave in detelje za svoj razvoj razne hranilne snovi, katere črpajo iz zemlje; zato moramo

travniki ravno tako kot njivo zadostno gnojiti in nuditi rastlinam vso potrebno hrano. Ako ste navozili na travnik samo cestno blato in niste drugače uporabljali nobenega drugega gnojila, je popolnoma umljivo, da je začel prevladovati mah; če bodete pustili še nadalje travnik negnjen, se bo pojavil mah v prihodnjem letu še v večji meri. Ako hočete dobiti iz travnika zopet lepe pridelke sena, ga morate zadostno gnojiti. Če nimate na razpolago dovolj hlevskega gnoja, komposta in gnojnice, je vsekakor potrebno, da si nabavite nekaj umetnih gnojil in apna. Gotovo primanjkuje na travniku apna in zato tudi detelje ne uspevajo. Poleg apna pa so potrebna druga gnojila, kot Tomasova žlindra, kalijeva sol in pa eno izmed dušičnih gnojil. Vedeti pa je treba najprej točno, koliko znaša površina travnika in kakšna je zemlja; šele na podlagi tega je mogoče točno povedati, katera umetna gnojila je treba uporabljati, v katerem času in v kakšnih količinah. Ako bodete zadostno gnojili, bodo razne trave in detelje zopet porastle, mah pa bo izginil. Poleg vsega navedenega pa je neobhodno potrebno pomladansko brananje travnikov.

★

Lim za muhe naredimo takole: Raztopimo v železnem loncu tri dele (n. pr. 3 dkg) kolofonije, ki ji primešamo 1 del n. pr. 1 dkg) lanenega olja in nekoliko sladkorja. To mešanico namažemo na papirnate trakove, ki jih obesimo, kjer hočemo muhe poloviti.

Silno močan betonski omet dobimo, ako vzamemo pri zmakeanju namesto čiste vode milnico (žaffenco), s katero naredimo beton kakor testo. Za prevlaklo po ometu vzemimo 1 del finega peska in 1 del cementa ter milnico. Tak omet se tako trdno zveže s podlago, da ga niti s kladivom ni mogoče odbiti. Zid je treba najprej dobro zmočiti z vodo, v kateri smo razmočili nekoliko cementa. Beton, narejen z milnico, bi bil tudi izvrsten za tlak.

Zastaranje banovinskih davščin. S. F. Pravica do odmere banovinskih davščin zastara po 5 letih od dne 1. januarja onega leta, v katerem je davčna obveznost nastala. Pravica do izterjave odmerjenega davka zastara v treh letih od dne, ko je bila odmera davčnemu zavezancu pisмено ali ustno priobčena. Zastaranje prekine vsak uradni ukrep zaradi odmere ali izterjave, priobčen davčnemu zavezancu.

PRAVNI NASVETI

Gradba vrtna ute. I. R. Za vaš kraj veljajo predpisi prvega dela gradbenega zakona. Po teh predpisih se nobena nova gradnja ne sme začeti brez gradbenega dovoljenja. Zato vam svetujemo, da si tudi za gradbo vrtna ute izposlujete gradbeno dovoljenje. Kako daleč od meje jo smete postaviti, se bo pač doželo pri stavbnem ogledu.

Katere dražbe so odložene do 1. oktobra 1936? N. Po najnovejši uredbi o odložitvi izvršb za kmetijske dolgove so odložene do 1. oktobra 1936 vse prisilne dražbe nepremičnin in premičnin, ki so bile odrejene zaradi iztirjanja zaščitenih dolgov kmetov, ki se niso držali obveznosti po uredbi o zaščiti kmetov. Na dražbe, ki so jih morda predlagale naše združne hranilnice in posojilnice, se po našem mnenju ta odložitve ne nanaša, ker veljajo za naše zadruge predpisi posebnega odplačilnega načrta. Seveda tudi niso odložene dražbe zaradi iztirjanja davkov, ker davčni dolgovi niso zaščiteni.

Kdo je dolžan plačati banovinsko trošarino na električni tok? B. Banovinsko trošarino od porabe električnega toka na razsvetljavo pobirajo podjetja, ki to neposredno dobavljajo naročnikom, obenem z odškodnino za porabo toka. Trošarino torej plačajo konsumenti toka. Trošarina se mora plačevati tudi, če se tok uporablja iz lastne naprave ali če se oddaja brez odškodnine. Od plačevanja trošarine je izvzeta uporaba toka za razsvetljavo trgov, ulic ter cerkev in za državne in samoupravne zavode in urade. Ta oprostitev pa se ne nanaša na pridobitna podjetja. Banovinska trošarina znaša 20 par od kilovatne ure pri ceni toka do 4 Din 99 par in 15 par od kilovatne ure pri ceni toka nad 4 Din 99 par. Pri ceni toka nad 7 Din se trošarina ne plačuje.

Banovinska taksa za prenos lastništva živine. S. Za prenos lastništva na živinskem potnem listu se pobira banovinska taksa, in sicer za drobnico 2 Din, za posamezno veliko žival pa 4 Din. To takso ima plačati kupec. Pobirajo jo pa občinske uprave ob vpisu prenosa lastništva.

Voda s sosedovega dvorišča. V. S sosedovega dvorišča se odteka voda na občinsko cesto, ki jo ob dežju popolnoma zalije. Ali in kdo more sosedu prisiliti, da vodo spelje drugam? — Po predpisih občnega cestnega reda se voda s streh ali zasebnih zemljišč sme celo v cestne jarke odvajati samo s privolitvijo pristojne cestne uprave. Nikakor pa taka voda ne sme zalivati in kvariti cest. Ker v vašem slučaju voda zaliva občinsko cesto, lahko to prepreči občinska uprava. Nasprotno pa lastniki ali posestniki zemljišč ob javnih cestah ne smejo samolastno ovirati odtekanja vode z javne

ceste ali iz cestnih jarkov na zasebno zemljišče.

Pritožba proti vojnici. K. Ako mislite, da niste obvezani plačevati vojnice, morate vložiti pritožbo proti pogrješnemu vpisu za vojničarja pri komandi vojnega okrožja. Pritožbe proti nepravilnemu (previsokemu) predpisu vojnice je vložiti pri pristojni davčni upravi in jih rešuje finančna direkcija.

Terjatve, ki potekajo iz dedovanja. J. L. J. Radi bi vedeli, kako je razumeti oni odstavek uredbe o zaščiti kmetov, ki določa, da se terjatve, ki poteka iz dedovanja, samo tedaj ne smatra za kmetijski dolg in torej ne spada pod zaščito, če dedič pristane, da se izplača po vrednosti ob času izplačila. — Ta odstavek je razumeti takole: Prevzemnik posestva se je n. pr. l. 1926 zavezal izplačati bratu dedni odpravek 30.000 dinarjev, ki ga pa še ni izplačal. Znesek 30.000 dinarjev je bil leta 1926 mnogo manj vreden, kakor je n. pr. ta znesek vreden danes; to se pravi, da se je za ta znesek l. 1926 moglo kupiti manj blaga, kakor se more kupiti za ta znesek danes istega blaga. Pomislite n. pr. samo na ceno volov. Koliko volov ste morali dati leta 1926 za navedeni znesek in koliko jih morate dati danes. Na takem in sličnih primerih izračunajte, koliko blaga se je dobilo za znesek, ki ste ga dolžni plačati tedaj, ko je dolg nastal, in koliko bi tisto blago danes stalo. Tako boste izračunali današnjo vrednost dolga. Če bo upnik pripravljen prevzeti današnjo vrednost dolga, ki poteka iz dedovanja, dolžnik ni več zaščiten.

Pasja taksa. N. D. Če je pasja taksa po občinskem odboru pravilno sklenjena, jo boste morali plačati. Sicer pa bi se bili morali proti sklepu občinskega odbora pritožiti na okrajno načelnostvo.

Odgovornost hlapca. D. Če je hlapec res brez vednosti in volje gospodarja peljal po tujem svetu, pač sam odgovarja za to dejanje.

Izostanek iz šole zaradi bolezni. B. F. Z. Postopanje učitelja, ki ga opisujete, nam res ni razumljivo. Napišite vse točno tako, kakor se je z vašo bolno hčerko dogodilo, ne da bi učitelja v pismu kaj žalili, ter pošljite pismo okrajnemu načelnstvu, ki bo gotovo stvar preiskalo in napravilo red, če je učitelj res iz nagajivosti ali političnega nasprotstva tako z vami postopal.

Mera kupljene parcele. A. K. R. P. Kupili ste 806 m² veliko parcelo, ki pa v resnici meri samo okrog 700 m². Vprašate, če bi lahko pri katastrski upravi zahtevali, da se vam da mera te parcele. — Zahtevajte posestni list, v katerem je vpisana tudi velikost parcele. Seveda pa ti vpisi niso vedno točni, ker se velikost parcel večkrat na pr. s prioravanjem izpreminja, ne da bi se to tudi pri katastru popravilo.